

Instagram: stela_knjige

Facebook: stela

www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA
Gerardo Samano Cordova
Monstrilio

Copyright © 2023 by Gerardo Sámano Córdova.
Originally published in the United States by Zando.
www.zandoprojects.com
Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2025

ZA IZDAVAČA
Marko Sabovljević

UREDNIK
Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA
Lidija Cenić

DIZAJN KORICA
Siniša Subotić

SLOG I PRELOM
Dizajn studio Layout

ŠTAMPA
Alpha print, Zemun

TIRAŽ
1.000

IZDAVAČ
Publik praktikum, imprint Stela
Dobrovoljačka 10/I, Zemun
office@publikpraktikum.rs
011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA
2025

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ISBN 978-86-6152-521-6
COBISS.SR-ID 179309065

HERARDO SAMANO KORDOVA

MONSTRILIO

Preveo sa engleskog
Srđan Ladićorbić

Stēla

Tati, mami i Polu

*Bili ste sa mnom od samog početka
i zbog toga sam najsrećniji.*

Njen sin je umro u krevetu za decu, dovoljno velikom za njega, ali jedva dovoljnom da primi nju i njenog muža, koji su se sklopčali i pribili uz ivice kako bi oboje stali sa po jedne detetove strane. Bila je potpuno svesna svog neprestanog meškoljenja i pomeranja potrebnog da ostane na mestu.

Njen sin je bio živ, a sada više nije. Nije bilo grmljavine, plača anđela, Smrti ogrnute crnim plaštom, ničeg uzvišenog; ničeg osim njegovog tela, nemog i beživotnog, kao i jasne spoznaje da je to stvarnost.

Ovo je baš dosadno, pomislila je. Mogla bi da vrišti, pada na kolena, čupa kosu, proklinje boga. Uzmi mene, mogla bi da preklinje, udarajući se pesnicom po grudima. Ali nije to radila. Nije mogla da ispolji snažna osećanja onako kako je zamišljala.

U njenim fantazijama – nije li previše morbidno nazvati ih fantazijama? Smatrala je da nije. U tim fantazijama njen sin je umro u jednom od velikih tržnih centara u Meksiko Sitiju jer u takvom tržnom centru ima publike, a ona je želela publiku, misleći da je umiranje na ulici previše jedno. Dakle, njen sin se srušio u velikom tržnom centru, a ona je držala njegovo malo telo u svom krilu dok su je posetioči okruživali u tihom strahopoštovanju prema njenoj tuzi, koja je za njih bila nezamisliva; postala je mermerna i veličanstvena Pijeta.¹ Suze, debele i čiste, klizile su joj sa obraza i gomilale se na bradi. Kada je zamislila

---

¹ Motiv u hrišćanskoj umetnosti koji prikazuje Hristovo mrtvo telo na rukama Bogorodice. (Prim. prev.)

tu scenu, kriknula je zajedno sa zamišljenom verzijom sebe u klečećem položaju.

A sada je sve to izostalo. Došao je taj trenutak – smrt! – a ona ni suzu nije pustila. Možda je upravo njoj trebala publika, a njena jedina publika u toj svetloj sobi bio je njen uplakani muž, a jedan uplakani čovek ne čini publiku.

Njen muž je priljubio nos uz predeo ispod sinovljevog vrata, kao da je on lane, a njen sin srna. Stiskao je njihovog sina čitavim telom: rukama, nogama, glavom i grudima, stenjući. Glasno je disao u sinovljev vrat, snažno ga mirišući. I ona je stiskala sina oponašajući ono što radi njen muž, koji je, činilo se, znao kako da tuguje, dok ona to nije znala. Njen muž ju je uhvatio za nadlakticu i povukao prema sredini kreveta, prema njihovom sinu. Delovalo je da je mislio da će, ako se oboje svojski potrude, moći ponovo da izrode svoje dete. Ja sam ga rodila, pomislila je; neću ga ponovo roditi. Plava kosa njenog muža pala je na sinovljevo lice. Ona ju je sklonila nadlanicom iako je shvatala da vlasi više ne mogu da golicaju njenog sina. Muž je pustio njenu ruku. Nije davao ni glasa od sebe. Možda je i on umro, pomislila je, ali bila je previše umorna da bi proverila.

Ipak, nije bila previše umorna da ustane iz kreveta i otvori prozor. Nalet hladnog vazduha prodro je u sobu. Bilo je proleće, pa je vazduh bio svež i tako različit od smrti. Pošto je njena kosa slobodno padala, osetila je njeno lepršanje na vratu. Bilo je to kratko lepršanje, nedovoljno da je sasvim razbudi. Uopšte nije spavala. Spavaće, ali ne još.

Ljudi kažu da je smrt deteta nešto najgore, ali ona neće umreti od tuge. Možda bi njen muž mogao da umre od tuge jer je vođen dubokim osećanjima.

Telo njihovog sina biće odneto na kremiranje, a zatim će uslediti sahrana, crna odela, tužna porodica i tužni prijatelji. Bili su daleko od Meksika. U njenim fantazijama njen sin je umro u Meksiku. Međutim, u stvarnosti, to se dogodilo u toj kući u nedodijji u koju su otišli da se osame. Osećala je slabašnu ljutnju, poput plamička na upaljaču, i želju da okrivi muža, ali njen muž je bio previše nesrećan da bi ga krivila.

U toj kući okruženoj drvećem severno od Njujorka sova bi ujutru hućala misleći da je petao. Njen sin je voleo tu jutarnju sovu. Kad bi je čuo, njegovo maleno telo bi uzdrhtalo od uzbuđenja. Osluškivala je kako bi čula tu sovu, ali ova je možda već hućala, pa je propustila. Mrmljala je spisak onoga što dolazi kako bi nešto čula – postoje dešavanja koja prate smrt – što ju je podsetilo na njenu prijateljicu Lenu, koja je uvek razmišljala nekoliko koraka unapred.

Ipak, ono što treba da dođe, neće još doći. Ona i dalje nije završila sa svojim sinom i nije bila spremna da ga preda.

Njen muž nije bio mrtav niti je spavao nego je jednostavno bio potpuno utučen i mlitav. Pomogla mu je da se sastavi. Prvo mu je odvojila prste od pidžame njihovog sina i savila ih u dlanove. Uhvatila je muža za ručne zglobove i položila mu šake stisnute u pesnice na grudi, a zatim mu je spustila noge s kreveta. Uživala je u dodiru njegovih čvrstih butina, držeći ih duže nego što je morala. On joj je to dopustio. Mišići su mu bili teški i meki. Pronašla je utehu u njegovim butinama. Možda je i njen dodir predstavljao utehu za njega. Okrenula je muževljevu glavu na drugu stranu od njihovog dečaka, a njen muž je zažmurio, istiskujući suze. Da je želela, mogla je da ga navede da igra poput lutke i da ga polako gura napred dok se ne skotrlja niz stepenice. Ali nije želela to da uradi. Držala je njegovu glavu uz svoje

grudi omogućavajući mu da priguši jecaje na njenoj koži. Dok su izlazili iz sobe, dopustila mu je da se osloni na nju, držeći više težine nego što je mislila da je moguće. Kada je zastao i tražio da ga pusti nazad u sobu da vidi svog sina, ućutkala ga je i rekla mu da mora da spava. Odvela ga je do njihovog kreveta, a on se poraženo sklupčao.

Njihov sin je sada bio samo njen.

Legla je pored njega i liznula mu uvo, kao što bi životinja to učinila. Ostao je mrtav.

Njen sin je nosio bež pidžame oslikane blesavim dinosaurima živih boja. Dobro su mu pristajale iako su bile namenjene dečacima mlađeg uzrasta. Voleo je te pidžame čija se meka tkanina istanjila na pojedinim mestima od nošenja. Da ga nije terala da se okupa i presvuče, samo bi njih nosio po ceo dan.

Želela je da sazna poslednju tajnu od svog sina. Koji deo tela je neraskidivo vezan za osobu? Znala je da to nije kosa iako mnogi ljudi čuvaju pramenove kose. Kosa je previše javna i ne predstavlja nikakvu tajnu. Zapitala se da li su to prsti na rukama ili nogama; njih je dobro poznavala; prsti na rukama bili su mu tako tanki i dugački, poput prstiju njenog muža, a nožni prsti veoma mali i punački, poput njenih. Njegov jezik bio je brz i šuškvav. Njegovo tiho i samotno srce bilo je vezano za nju i njenog muža.

Zaključila je da je verovatno njegovo pluće. Njen sin Santjago imao je samo jedno plućno krilo. Upravo ono je bilo suština njegovog bića. U isto vreme je i volela i mrzela to pluće, koje je za nju predstavljalo tajnu; maleno pluće koje je produžilo životni vek njenog sina mnogo više od očekivanog. Želela je da zahvali tom pluću, ali i da pljune na njega što mu nije još malo produžilo život. U suštini, želela je da ga vidi i drži u ruci.

Ako ste odlučni, nije teško izvaditi dečje pluće. Ona je prvo morala da probije kožu, što je lako uraditi oštrim nožem, a muž

je održavao njihove noževe oštrim. Oštar nož je suštinski važan za dobrog kuvara, tvrdio je njen muž, koji je izvrstan kuvar. Veoma pažljivo je napravila prvi rez na sinovljevom stomaku, plašeći se da bi Santjago mogao iznenada da se probudi kao ponovo rođen.

Nije se probudio.

Njeni sledeći rezovi postali su smeliji. Jednom kada je otvorila sina, polako je zavukla ruku ispod njegovih rebara – pažeći da ih ne slomi – kako bi pronašla pluća; ona ipak nije bila doktorka. Sam postupak bio je brljav. Njegovo srce više nije pumpalo krv, pa je iscurila samo krv koja je već bila u venama.

Pre nekoliko godina odgledala je Lorkinu predstavu koju je priredio UNAM.² Sećala se devojke koja je glumila majku, lika koji je bio znatno stariji od nje. Ta devojka bila je izvanredna glumica. Bilo je neko venčanje, a u jednom trenutku – ona nije mogla da se seti zašto – ta majka je kleknula na pod i izgovorila kratak monolog o tome šta znači videti prolivenu krv svog sina na zemlji. U predstavi, devojka je nakvasila ruke krvlju, a zatim je polizala dlanove i prste, oblizujući jezikom svaki njihov delić. Rekla je da to radi zato što ta krv pripada njoj.

Nije bilo dovoljno Santjagove krvi da bi ona potpuno okrvavila ruke. Ipak, razmazala je krv po njima i polizala ih. Uživala je u ukusu Santjagove krvi, ukusu gvožđa i topline. Mogla je da isisa još krvi iz njegovih vena, ali nije htela. Nije bila vampir mada je sada razumela taj nagon – duboku žudnju za pijenjem krvi i žeđ za njom u utrobi.

Pronašla ga je negde prema desnoj strani njegovih grudi. Bilo je lakše i nekako nevažnije nego što je mislila da će biti. Želela je da ga istrgne i sačuva za sebe. Povukla ga je s namerom

---

² Nacionalni autonomni univerzitet Meksika. (Prim. prev.)

da ga izvadi, ali ne previše snažno, i dalje misleći da bi mogla da povredi svog sina. Nije htelo da se odvoji.

Krevet je sada bio umrljan krvlju.

Prošaputala je sinovljevo ime, kao da se izvinjava. Iako je izrodila to pluće na isti način kao i ostatak Santjaga, odlučila je da njen sin treba da zadrži svoje pluće i da će uzeti samo jedan njegov delić. Nožem za ljuštenje odsekla je delić na samom kraju. Taj komadić bio je njen.

Odnela je komadić pluća i stavila ga u providnu teglu za džem, u kojoj je njen sin nekada držao olovke. Tegla nije imala poklopac, ali ona je znala gde može da ga pronađe.

Umotala je svoju dugačku kosu u punđu i pričvrstila je olovkom. Vratila je sina u pređašnje stanje najbolje što je mogla. Pomerila je kožu sa otvorenog stomaka svog sina, pljuvačkom ovlažila komad tkanine i obrisala osušenu krv s njegovog tela.

Njen muž je ušao u sobu i skamenio se, nastojeći da shvati situaciju koju je zatekao. Ona je nameravala da promeni posteljinu i umota Santjaga u čist čaršav kako bi poštedela muža prizora osakaćenog torza njihovog sina. Nije znala da li će on kriknuti, mrzeti je ili razumeti.

„Uništila si ga”, prozborio je.

Smatrala je reč „uništiti” čudnovatom. Zapitala se da li ga je zaista uništila. Zaključila je da nije. Ništa nije uništila jer nije ni ostalo šta da se uništi.

Ipak, napravila je zbrku.

„Magos”, rekao je njeno ime, kao da priziva objašnjenje.

„Džozefe”, uzvratila je mužu na isti način, dajući mu do znanja da ga vidi kako stoji tamo, mršav, neutešan i zelen od muke.

MAGOS

LENA

DŽOZEF

M

Džozef je doneo našeg kremiranog sina kući onog dana kada je procvetao dren, čije su grane bile prepune cvetova. Kad sam prvi put videla to drvo, nisam znala kako se ono zove. Čak i kada ga je moj muž nazvao „psećim drvetom”, taj naziv mi ništa nije značio. Naravno, razumela sam „drvo” u nazivu, ali ono „pseće” mi je bilo neobično jer na tom drvetu ništa nije podsećalo na psa. To drvo nije imalo svoj naziv na španskom, što mi ga je učinilo još nestvarnijim jer da bi nešto postalo stvarno za mene, moralo je da ima svoj naziv na španskom. Saznala sam kasnije da se to drvo zove *cornejo florido*.³ *Florido* je imalo smisla – jer neke vrste psećeg drveta ne cvetaju, a ovo jeste cvetalo, pa je to moralo da se navede. Ipak, nisam razumela reč *cornejo*, pravo ime drveta. Poput reči „pseće” u engleskom nazivu, i reč „korneho” je ostala tajna. Sviđao mi se otpor tog drveta prema smislenosti svog imena.

To drvo me je na prvi pogled opčinilo. Bila sam zbunjena jer je imalo malo toga što bi se moglo nazvati izvanrednim. Naravno, protezalo je svoje krošnje u lisnati pokrov prijatnog izgleda, ali mnogo drveća postiže isto. Kad sam ga prvi put videla, nije čak ni cvetalo, a najlepše je kada se zabeli od silnih cvetova. Možda sam predvidela potencijal tog drveta – da će postati belo u proleće i stajati istaknuto naspram zimzelenog drveća iza njega.

---

³ Cvetni (cvetajući) dren ili cvetajuće pseće drvo (engleska varijanta naziva). (Prim. prev.)

Tog prvog dana u Firgesanu dren se uzdizao potpuno zelen na najudaljenijem rubu vodene površine kao da pluta na velikoj bari, koju je moj sin Santjago nazivao jezerom. Preselili smo se iz Meksiko Sitija u područje severno od Njujorka zbog te kuće u blizini drena jer se nalazila usred nedođije, gde nije bilo ničega osim drveća i svežeg vazduha. Santjagu je trebalo mesto za oporavak, poput bolesnika u engleskim romanima koji su išli na obalu mora.

Ime te kuće je Firgesan, a ja sam bila uzbuđena znajući da ću živeti u kući koja ima svoje ime, poput neke aristokratkinje. „Moji preci su sagradili ovo imanje krajem osamnaestog veka”, s ponosom je objasnio moj muž Santjagu i meni. Na početku je to bila skromna farma koja se razvila do sadašnjeg oblika. Spolja gledano, bila je to bela, kockasta kuća sa zabatnim krovom; ne mnogo velika i u svakom pogledu neupečatljiva. Međutim, iznutra je bila velelepna sa svojim predvorjem s visokom tavanicom, ogromnim prozorima od obojenog stakla, potpornim stubovima od duda i veličanstvenim drvenim stepenišnim ogradama. Ako biste krenuli mračnim hodnikom na jednu stranu, naišli biste na biblioteku sa visoko postavljenim policama i prašnjavim knjigama, a zatim, na samom kraju, i na dnevnu sobu s prozorima sa drvenim okvirom koji su bili raspoređeni duž dva zida, velikim sofama, somotskim foteljama i stolovima s vretenastim nogarama; ta soba je izgledala pretrpano, ugodno, kitnjasto i udobno – upravo onako kako sam zamišljala ono što opisujemo rečju „salon”. Santjago je, baš kao i ja, bio zadivljen.

Prostrano zemljište imanja sastojalo se od polja. Sva ta polja vodila su do šume koja je okruživala imanje. Jezerce se lučno protezalo oko stražnjeg dela kuće, gde je bila sagrađena izdignuta drvena terasa modernijeg izgleda. Ta terasa bila je minimalistički opremljena drvenim baštenskim stolicama, čija su

jastučasta sedišta imala sive i tamne zelenkastoplave presvlake. Džozef je imao istančan ukus. Došao je ovamo mesec dana pre Santjaga i mene kako bi očistio i uredio kuću, koja je bila održavana, ali u njoj godinama niko nije živeo. Sagradio je tu terasu za mene kako bih imala prostor za sebe i odakle bih mogla da uživam u pogledu na kuću.

Tog prvog dana u Firgesanu sunce je sijalo stidljivom svetlošću koja je ublažila sve ivice i sve učinila toplijim. Džozef je bio srećan zbog takve svetlosti, drenovog drveta, svetlucavog jezerceta i povetarca koji je duvao dok sam sedela na terasi jer mi je to otežavalo žaljenje, ponovno preispitivanje selidbe, pronalaženje mana u vezi s kućom, otkrivanje njene samotnosti. U tom trenutku bila sam srećna zbog naše odvojenosti.

Kad je došla zima, moja prva i jedina zima u Firgesanu, drenovo drvo bilo je potpuno ogoljeno, golih i jadnih grana – izgledalo je tako suvonjavo, poput siromaha koga samo korak deli od smrti dok se bori da preživi hladnoću. Kada bih tokom mrazeva odlazila do drene noseći činije s vrućom vodom, moj muž i sin bi mi govorili da to ne radim. „Ubićeš ga”, rekao je Džozef, a Santjago je klimnuo glavom iza njega, misleći da njegov otac zna sve o svemu. Ipak, istopila sam sneg i mraz oko mog drene – tada sam ga već zvala svojim. Znala sam da ne mogu da ga zaštitim od hladnoće, ali mogla sam da mu dâm izvesnu utehu.

Moj dren je procvetao u proleće, postao je bujan i divan. „Magos, taj dren je na ovom imanju više od stotinu godina. Nisi mu ti trebala da bi ponovo procvetao”, rekao je Džozef. Do tog trenutka to što je dren uopšte živ nije bilo mnogo važno.

Naš sin je umro pre nego što je dren dobio svoj prvi cvet, koji je bio jednostavan, sa četiri bele latice i žutozelenim tučkom u sredini – pravi početnički cvet. Verovala sam da je taj cvet reinkarnacija mog sina. Kada je preplavljen tugom i boli, čovek

veruje u najgluplje stvari. Govorila sam tom cvetu i nazivala ga svojim sinom. A onda sam se nasmejala uviđajući koliko bi bilo besmisleno – zapravo, surovo – da se moj sin zaista reinkarnirao kao nešto tako prolazno, krhko i lepo. Ubila sam taj prvi cvet brzim pokretom ruke. Pošto je bio ponovo mrtav, sada je mogao da postane nešto drugo: oklop kornjače, veoma čvrst i drevan, ili grozomorno stvorenje sa očnjacima koje živi u dubinama mora, gde bi vidao čudesa koja čak ni on nije mogao da zamisli.

Džozef i ja smo zajedno držali urnu i rasuli svog sina u podnožju drenovog drveta. Moj sin, pretvoren u pepeo, razleteo se i pao na stablo drveta, kao i na travu i korov koji su rasli oko njega. Kada je vreme bilo prijatno i blago, Santjago bi sedeo ispod drena i crtao čudovišta. Ja bih ga posmatrala sa uzdignute terase – bojice bi mu stajale na plavoj platnenoj kutiji pored njega, savijena kolena bi mu bila podignuta, dok bi mu na bedrima stajala sveska; vratio bi jednu bojicu u kutiju, starajući se da bojice ostanu u svom duginom rasporedu pre nego što bi uzeo drugu.

Kao pepeo, sve što je Santjago dotakao pretvorilo se u sivo. Nošen vetrom, deo Santjaga je završio u jezercetu, gde je postao blato.

Pošto je Santjago bio mrtav, Džozef i ja nismo znali šta da radimo u Firgesanu. Mogli smo samo nekoga da progonimo; a budući da nismo imali koga, progonili smo jedno drugo.

Postala sam sklona posmatranju i tiha. Pratila sam Džozefa unaokolo, šunjala se po kući, vrebala ga po ćoškovima i iza vrata, posmatrajući ga kao naučnica ili utvara. Džozef mi je

postao veoma zanimljiv, kao da sam tek tada saznavala više o njemu. Plakao je. Zurio je u prazno. Pokušavao je da crta, ali sve što je mogao da nacрта bili su kvadratići koji su se preklapali. Džozef bi otišao u neku prostoriju – na primer, u biblioteku – i stajao nasred nje, među policama sa starim knjigama, izgubljen i zbunjen kao da su ga vanzemaljci upravo prebacili na to mesto. Gledala sam ga kako se tušira; kako se nežno ophodi prema svom telu, prema svojim maljavim grudima i stomaku; kako se polako trlja sapunom, koristeći obe ruke da nasapunja delove tela; izmasirao bi butine i provukao vrh sapuna između svih nožnih prstiju; oprao bi svoj penis.

Žudela sam za njegovim telom. Želela sam da okusim Džozefa. Kad god bih to pokušala, Džozef bi učestvovao u tome, ali bez imalo duha, bez gladi koju bih ja osećala, duboke, sladostrasne gladi koja je zahtevala da me on stisne, ugrize, prodre u mene. Iz tog razloga odustala sam od njegovog tela.

Gledala sam ga kako spava s rukama stisnutim u pesnice, baš kao što je Santjago to činio dok je spavao. Jedne noći se Džozef probudio i video me pored svog kreveta kako piljim njega. Vrisnuo je i brže-bolje pobegao, a zatim me je u istoj rečenici nazvao čudovištem i zamolio me da ga zagrlim. Gledala sam ga kako ne jede, kako baca ostatke hrane u kantu za đubre, čisti tanjir i stavlja ga u mašinu za pranje sudova.

Nisam se sećala da li sam jela, tuširala se ili spavala.

Sećala sam se samo Džozefa. Njegova kosa, koja je nekada bila svetla, sjajna i višebojna – svetloplava, zagasitozlatna i smečkasta, u zavisnosti od toga kako bi svetlost padala na nju – sada je nekako potamnela i izgubila sjaj. Prvo što sam zavolela kod Džozefa bila je njegova kosa, a zatim sam zavolela i njegove tanke i kosmate podlaktice, koje su sada bile tanje i znatno manje dlakave. Snažno sam povukla nekoliko preostalih dlaka,

želeći da izvučem njihove sestre iz svojih skrovišta. Džozef je jauknuo, ali kad sam ih još snažnije povukla, nije se bunio.

Ako sam išta govorila, nisam se sećala svojih reči niti jezika na kojem sam ih izgovorila. Izgubila sam znanje jezika, ali mi nije trebalo; bila sam tamo da posmatram.

Kada bi Santjagu dosadilo da crta ili da pilji u šumu u svojoj pidžami sa dinosaurusima, pratio bi me po Firgesanu onako kako sam sada ja pratila Džozefa. Čutao bi, gledajući me kao da sam najzanimljivije stvorenje na svetu. Pomalo me je nerviralo što me dete, tako malo i ozbiljno, prati unaokolo. Svaki zadatak koji bih obavljala, čak i ako je to bilo raspremanje posteljine, postao je važan. Nisam tražila od Santjaga da mi pomogne jer sam više volela da bude posmatrač. Kada bi pokušao da mi pomogne, bio je nespretn.

Džozef je zahtevao da ga više ne pratim unaokolo i da radim nešto drugo. Nazvao me je najgorom senkom i demonom. Tražio je od mene da mu se sklonim sa očiju, ali kada me nije video, zvao me je. Bila sam uvek u blizini; morala sam samo da izađem iz svog skrovišta.

Nijednom nije spomenuo da sam otvorila našeg sina, isekla ga i uništila, kako je on tvrdio. Znala sam da me je mrzeo zbog toga.

Zapitala sam se da li je to tačno jer nije govorio o tome.

Tražio je od mene da plaćem s njim, ali njegova tuga bila je samo njegova, a ja nisam mogla da je ukradem. Rekao je da bi trebalo da se vratimo u Meksiko, kao i da bi trebalo zauvek da ostanemo u Firgesanu. Pitao me je šta mislim, šta osećam, šta predlažem da uradimo, ali nisam ništa ni mislila, ni osećala, niti sam imala ikakav predlog. Želeo je da razmislim o tome kako bi naš novi život trebalo da izgleda, kako će mirisati bez kiselkastog mirisa Santjagovog neokupanog tela koji se zapatio u tim pidžamama sa dinosaurusima, kako će zvučati bez njegovih gegavih koraka i iznenadnih brbljarija, bez njegovog: „Jesi li

znao da...”, kao da smo Džozef i ja bili rođeni u isto doba kada i on, i kao da smo, poput njega, upravo otkrivali svet. Santjago je voleo da izmišlja objašnjenja za stvari koje nije razumeo. Govorio je o stvorenjima koja nas posmatraju i čudovištima koja se kriju od nas, a zajedno s tim uobraziljama govorio bi i o načinu na koji se naše ćelije obnavljaju, čineći nas s vremena na vreme potpuno novim ljudskim bićima.

Kada bi bio u svom elementu, Džozef bi se razljutio. Gromko bi me zasipao uvredama kako bih mu uzvratila i vikala na njega. To bih i činila, veoma glasno i zlobno, ali on bi prebrzo odustao. Moja vatra bila je tinjajući žar koji je čekao da bude rasplamsan, dok je njegova već gasnula. Videla sam kako moj muž pokušava da se izvuče iz mračne, depresivne rupe u kojoj se nalazio. Imao je nastupe besa, zatvarao je vrata s treskom, udarao nogom o zid. Posmatrala sam Džozefa kako bih znala da je došao dan kad se najzad izvukao iz svoje rupe – najverovatnije pomoću besa – i kada više nije delovao kao da je osuđen na propast. Nadala sam se da će možda i meni dobaciti uže spasa.

Ipak, nije se izvukao.

Štaviše, propadao je pred mojim očima. Više se nije kupao. Nedostajalo mi je da gledam kako Džozef rukama prelazi preko svog golog tela, kako su mu dlake ukroćene pomoću sapunice i vode. Nedostajala mi je žudnja za njim. Džozef danima ne bi ustajao iz kreveta. Mirisao je, ali ne prijatno kao ranije nego nekako plesnivo. Nije škraobao niti crtao. Postao je dosadan. Više nije vrištao ni molio. Nije me nazivao čudovištem niti tražio da ga zagrlim.

Razbila sam jednu vazru koja je, kako mi je Džozef rekao već decenijama bila u Firgesanu. Želela sam da Džozef prasne, da najzad potpuno izgubi kontrolu nad sobom; da se slomi. Međutim, on je venuo. Uvenuti nije isto što i slomiti se; kada

se nešto slomi, imate delove koje ponovo možete da sastavite; kada nešto uvene, ono se sasuš, klone, izgubi srž i umre, a smrt je nešto najdosadnije. Morala sam da vidim delove, pa sam razbila vaz. Pogledao me je sa blagim sažaljenjem, kao da sam ja ta koja vene.

„Šta ćeš da uradiš?“, upitala sam ga, nadimajući grudi poput školskog siledžije.

Zaboravila sam svoj glas, koliko glasan može da bude i koliko snagu može da nosi. Źalila sam što više nemam šta da kaŹem. DŹozef je kleknuo na drveni pod i sakupljao krhotine vaze. Stavljaio je svaki delić na ispruŹeni dlan, što je svaki put bilo praćeno slabašnim zveketom. Bacio je sve krhotine vaze u đubre, a ja sam ga pustila da to uradi.

Kad sam otišla, dren je bio zelen i bez cvetova, a pojedini listovi već su postali smeđi. Videla sam svog sina i prepoznala kraj. Budući da je to bio kraj, otišla sam. U meni je ostalo nešto Źivota, a imala sam i komadić pluća.

Napustila sam DŹozefa, kao i svog sina pretvorenog u pepeo.